

Til lovforslag nr. L 12. Betænkning afgivet af Retsudvalget den 18. marts 1997

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v.

(Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til justitsministeren og sundhedsministeren, som disse har besvaret skriftligt og mundtligt.

Nogle af udvalgets spørgsmål til ministre og deres svar herpå er optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Center for Ligebehandling af Handicappede,
Dansk Psykolog Forening,
Den Almindelige Danske Lægeforening,
Hansen, Danni Frank Tofte,
Hemmingsen, Anette B.,
Hertoft, Preben,
KRIM og
Nielsen, Beth Grothe.

Endelig har udvalget afholdt en intern høring med deltagelse af en række eksperter vedrørende behandling af seksualforbrydere, ligesom udvalget har aflagt besøg på Anstalten ved Herstedvester.

Der er af justitsministeren og af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Et flertal (udvalget med undtagelse af Enhedslistens medlem) lægger vægt på, at der som tilkendegivet af justitsministeren indføres

en ordning, hvorefter Retslægerådet skal høres, inden der iværksættes behandling med kønsdriftdæmpende medicin af en indsat i Anstalten ved Herstedvester. I forbindelse med høringen af Retslægerådet forud for iværksættelse af medicinsk kastration skal der redegøres for, at den psykoterapeutiske behandling har fundet sted.

Flertallet lægger endvidere vægt på, at den observations- og visitationsafdeling, som skal etableres i Anstalten ved Herstedvester for personer, der idømmes tidsbestemt fængselsstraf for seksualforbrydelser, placeres adskilt fra anstaltens øvrige afdelinger. Efter flertallets opfattelse bør det således undgås, at de indsatte i observations- og visitationsafdelingen får daglig kontakt med de øvrige indsatte i anstalten. Dette skal dog ikke udelukke indsatte i observations- og visitationsafdelingen fra efter eget valg at benytte fællesfaciliteter som f.eks. kirke, bibliotek og kondirum, der også benyttes af øvrige indsatte.

Flertallet lægger endvidere stor vægt på de oplysninger, udvalget har modtaget, hvoraf det fremgår, at det er muligt at benytte sig af psykoterapeutisk behandling uden for Anstalten ved Herstedvester enten ved benyttelse af den sexologiske klinik på Rigshospitalet eller ved privat psykolog/psykiater eller andre af Kriminalforsorgens anstalter.

Et flertal inden for flertallet (udvalget med undtagelse af Socialistisk Folkepartis og

Enhedslistens medlemmer) lægger vægt på, at der er mulighed for at benytte de indhentede erfaringer med medicinsk kønsdriftdæmpende behandling i videnskabelig sammenhæng. Justitsministeren og sundhedsministeren har over for udvalget oplyst, at det kan lade sig gøre ved i overensstemmelse med de almindelige regler for adgang til fortrolige oplysninger i forskningsøjemed at give adgang til lægejournaler vedrørende de personer, der modtager denne behandling, uden at der er behov for en central registrering af brugen af den kønsdrift-dæmpende medicin.

Et mindretal (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) finder det centralt som anført i henvendelsen fra Center for Ligebehandling af Handicappede, at justitsministeren tager initiativ til nedsættelse af et hurtigt arbejdende udvalg med henblik på at få afdækket proportionaliteten mellem den begærede kriminalitet og behandlingens længde og de eventuelle muligheder for at fjerne det tidsbestemte element for de psykisk udviklingshæmmede i foranstaltningerne efter straffelovens §§ 68 og 69.

Under udvalgsbehandlingen har der været en del drøftelser af, hvorvidt Anstalten ved Herstedvester er det rigtige sted at anbringe mennesker, der har begået seksualforbrydelser.

Lovforslaget omhandler flere grupper af disse kriminelle. Den ene gruppe er mennesker, som har fået tidsbestemt straf. Denne gruppe skal ifølge lovforslaget anbringes på Anstalten ved Herstedvester i en visitationsperiode som indledning til afsoningen. Mindretallet lægger i den forbindelse uhyre stor vægt på, at denne gruppe får ret til at afsone i en særskilt afdeling, hvor det ikke er nødvendigt for dem at omgås de andre indsatte. Skal den tidsbestemte straf med psykiatrisk-sexologisk behandling have gavnlig effekt, er det næppe befremdende for behandlingen, at afsoningen starter med deltagelse i det almindelige liv på Anstalten ved Herstedvester.

Den anden gruppe er de forvaringsdømte. Der er under udvalgsbehandlingen blevet stillet spørgsmål, om det er normal praksis, at de forvaringsdømte rent faktisk får tilbudt regelmæssig psykoterapeutisk behandling på forsvarlig vis, før talen falder på medicinsk kastration. Udvalget har i den forbindelse fået orientering om de canadiske erfaringer. Under et besøg på Anstalten ved Herstedvester er ud-

valget imidlertid blevet oplyst om, at der under ingen omstændigheder er tale om, at der skrives til medicinsk kastration, medmindre der er tale om, at den forvaringsdømte har været i egentlig psykoterapeutisk behandling, idet Anstalten ved Herstedvester er opmærksom på, at den type af medicin, der anvendes, kan være skadelig for helbredet.

Mindretallet lægger derfor stor vægt på, at der i forbindelse med Retslægerådets godkendelse af en behandling med medicin med henblik på kastration sker en grundig forbehandling, hvor det sandsynliggøres, at den medicinske kastration ikke står alene.

Under udvalgets interne høring over lovforslaget gav de tilstedeværende eksperter udtryk for, at det ville være betryggende for den enkelte og til støtte for forskningen, hvis der blev foretaget en central registrering af brugen af kønsdrift-dæmpende medicin – et synspunkt, overlægen på Anstalten ved Herstedvester under udvalgets besøg der ikke havde indvendinger imod. Under henvisning til de betydelige gener, brugen af denne medicin påfører disse mennesker, jf. Sundhedsstyrelsens udtalelse i besvarelsen af spørgsmål nr. 10, der er optrykt som bilag til betænkningen, er det mindretallets opfattelse, at en sådan central registrering burde etableres.

Da mindretallet finder, at man i langt højere grad burde udnytte de retspsykiatriske afdelinger i det amtskommunale sygehusvæsen eller på Sikringsanstalten i Nykøbing Sjælland, har mindretallet stillet et ændringsforslag herom, som der henvises til.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Socialistisk Folkepartis og Enhedslistens medlemmer) lovforslaget til *vedtagelse* med det af justitsministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de stillede ændringsforslag.

Et *andet mindretal* (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil stemme for det af Socialistisk Folkeparti stillede ændringsforslag.

Lovforslaget indeholder elementer, som Enhedslisten kan støtte. Det gælder først og fremmest øget brug af samfundstjeneste og en

øget behandlingsindsats over for de seksualforbrydere, som i dag ikke modtager nogen reel behandling.

Men lovforslaget indeholder også et element, som Enhedslisten under ingen omstændigheder kan støtte, nemlig øget anvendelse af forvaring.

Enhedslisten er principielt imod tidsubstemte forvaringsdomme. Det skyldes bl.a., at der hermed sker en sammenblanding af behandling og straf.

Enhedslisten mener, at der kan rejses det helt grundlæggende spørgsmål, om et fængsel virkelig er et egnet miljø at behandle folk med psykiske problemer i. I den forbindelse har Enhedslisten bemærket det synspunkt, som Jørgen Ortmann, der har arbejdet som psykiatrisk overlæge på Anstalten ved Herstedvester, for nogle år siden gav udtryk for i en artikel i fagbladet Sygeplejersken: »Såvel generelt som i relation til sindssyge kriminelle har der i Herstedvester til stadighed bestået en konflikt mellem behandling og straf. Denne konflikt blev skærpet ved ændringen fra lægelig til juridisk ledelse, idet straffuldbyrdsen herefter blev det absolut primære, og behandling ikke har kunnet gennemføres, hvor den på den mindste måde var i modstrid med strafprincippet.«

Enhedslistens opfattelse er, at folk, som gentagne gange har begået alvorlige seksualforbrydelser, bør behandles som de alvorlige karakterafvigere, de er, og idømmes en behandlingsdom. Dermed gives der mulighed for at indespærre en person i ubestemt tid på en behandlingsinstitution. Men det centrale er ikke straffen, men netop behandlingen, så nye forbrydelser undgås.

Denne opfattelse var også baggrunden for, at justitsministeren blev bedt om at yde teknisk bistand til udarbejdelse af et ændringsforslag, som sikrer, at ikke-sindssyge karakterafvigere/karakterinsufficente, der har begået alvorlig sædelighedskriminalitet, anbringes og behandles i henhold til straffelovens §§ 68 og 69 på hospitalsafsnit i den psykiatriske sygehussektor.

Justitsministeriets afvisning af at yde bistand til et sådant ændringsforslag med henvisning til, at »en så vidtgående omlægning af de institutionsmæssige rammer for behandlingen af personer, der har begået alvorlige seksualforbrydelser, vil kræve nøje overvejelser og drøftelse med de berørte statslige og kommu-

nale myndigheder, der berøres af en sådan ændring«, viser med den fornødne tydelighed den afgrund, som findes mellem justitsministerens ønske om forvaring med henblik på straf og Enhedslistens ønske om behandling med henblik på helbredelse.

Derudover har Enhedslisten bemærket, at Dansk Psykiatrisk Selskab i sit høringssvar skriver, »at det ud fra en lægelig synsvinkel vil være særdeles vanskeligt at afgrænse de få yderligere personer, der efter forslaget formodes at blive idømt forvaring«, og derfor frygter, at der er »risiko for en udgliden, således at antallet af forvaringsdomme stiger mere end forudsat«. Denne frygt deler Enhedslisten.

Frygten bliver bestemt ikke mindre, når Justitsministeriet i bemærkningerne til lovforslaget udpeger anklagemyndigheden som en garant for retssikkerheden, der »vil føre løbende tilsyn med, om der er grundlag for at ophæve eller ændre en dom til forvaring« (side 12). Enhedslisten har i den forbindelse naturligvis noteret sig, at justitsministeren i et svar har måttet erkende, at anklagemyndigheden frem til i dag i intet tilfælde har begæret en prøveudskrivelse fra forvaring.

Afslutningsvis skal det siges, at Enhedslisten i sidste ende meget gerne ville have stemt for øget brug af samfundstjeneste og behandlingstilbud til visse grupper af seksualforbrydere. På grund af flertallets accept af øget brug af tidsubestemt forvaring lader dette sig desværre ikke gøre. Men nu er det sagt!

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (SF), tiltrådt af et *mindretal* (EL):

Til § 1

1) Efter nr. 9 indsættes som nyt nummer: »01. I § 74 indsættes efter »forvaring« ordene: », herunder om at anbringelse kan ske på en psykiatrisk hospitalsafdeling.«

Af *justitsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af EL):

Til § 4

2) I *stk. 1* ændres »1. januar 1997« til: »1. maj 1997«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Med ændringsforslaget ønskes præciseret, at udgangspunktet for anbringelse af forvaringsdømte, der har begået kriminalitet af seksuel karakter, er de retspsykiatriske afdelinger på de psykiatriske hospitaler, alternativt Sikringsanstalten i Nykøbing Sjælland.

Fordelen herved er, at de indsatte opnår at leve i et system, der er rettet mod helbredelse af psykiske lidelser. Under udvalgsbehandlingen er forslagsstillerne blevet gjort opmærksom på, at den psykiatriske behandling på Anstalten ved Herstedvester ofte foregår uden sammenhæng med dagligdagen i øvrigt, samt at personalet ikke er tilstrækkelig uddannet til at tage højde for den psykoterapeutiske behandlings forløb, herunder at inddrage den erkendte viden om den indsatte aktuelle sindstilstand i det almindelige liv, så der sker en understøttelse af den psykoterapeutiske behandling.

Afgørende for forslagsstillernes ændringsforslag er en erkendelse af, at de forvaringsdømte, som har krænket andre, selv tidligere er

blevet krænket. Eller med andre ord, offeret bliver krænker. Det kræver derfor et langvarigt og systematisk arbejde at få ændret personlighedsstrukturen, så den dømte kan forstå sammenhængen.

Opmærksomheden henledes på, at ændringsforslaget åbner op for, at justitsministeren fortsat kan henvise særligt belastede personer til afsoning på Anstalten ved Herstedvester, da forslagsstillerne er opmærksomme på, at de retspsykiatriske afdelinger ikke kan klare alle problemer.

Til nr. 2

Lovens ikrafttræden foreslås udskudt til den 1. maj 1997, da lovforslaget ikke er blevet færdigbehandlet inden den oprindeligt foreslåede ikrafttrædelsesdato (1. januar 1997).

De administrative initiativer, der skal gennemføres i forbindelse med lovforslagets vedtagelse – forsøgsordningen med behandling af personer, der har begået seksualforbrydelser, og oprettelsen af en observations- og visitationsafdeling i Anstalten ved Herstedvester – forventes iværksat i løbet af sommeren 1997.

Dorte Bennedsen (S) Erling Christensen (S) Holger Graversen (S) Per Kaalund (S)

Helen Jørgensen (S) Margrete Auken (SF) nfm. Bjørn Elmquist (RV) fmd.

Søren Søndergaard (EL) Sonja Albrink (CD) Birthe Rønn Hornbech (V)

Inge Dahl-Sørensen (V) Svend Aage Jensby (V) Erling Oxdam (V)

Helge Adam Møller (KF) John Vinther (KF) Gitte Seeberg (KF) Tom Behnke (FP)

Dansk Folkeparti havde ikke medlemmer i udvalget.

Bilag

Spørgsmål 10 til justitsministeren og spørgsmål 43 og 44 til sundhedsministeren og disses svar herpå samt justitsministerens kommentarer til henvendelse af 31. januar 1997 til udvalget

Spørgsmål nr. 10:

Er præparatet Decapeptyl godkendt af Sundhedsstyrelsen til langtidsbrug?

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Sundhedsstyrelsen.

I udtalelsen anfører Sundhedsstyrelsen følgende:

»Decapeptyl har fire godkendte anvendelsesområder, som mest praktisk kan opdeles i to hovedgrupper. Den første vedrører godartede sygdomme hos kvinder, hvor behandling med Decapeptyl tilsigtet bevirker en reversibel overgangsalder (menopause). I den situation må kvinderne højst behandles i 6 måneder på grund af risiko for kalktab fra knoglerne. Det skal nævnes, at der findes alternative – kirurgiske – behandlingsmetoder til disse sygdomme. Behandling med Decapeptyl kan om nødvendigt gentages.

Den anden gruppe vedrører kræftsygdomme hos mænd og kvinder, henholdsvis prostata- og brystkræft. Her har Sundhedsstyrelsen *ikke* begrænset varigheden af behandling. I praksis behandles sådanne patienter lige så længe, som Decapeptyl har den ønskede virkning på sygdommen. Da Decapeptyl imidlertid ikke helbreder kræftsygdommene, vil behandlingen sjældent udstrække sig over mere end 2 til 3 år.

I princippet har Sundhedsstyrelsen godkendt Decapeptyl og beslægtede lægemidler til langtidsbrug, når sygdommens alvorlige karakter gør det nødvendigt.«

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål nr. 11.

Spørgsmål nr. 43:

Har ministeren overvejet at etablere en central registrering af brug af medicin til fjernelse af seksuel drift for dermed at få en sikring af, at de indhentede erfaringer kan bruges videnskabeligt?

Svar:

Anstalten ved Herstedvester har oplyst, at medicinsk fjernelse af seksualdriften anvendes

både i kriminalforsorgen (Anstalten ved Herstedvester) og i sygehusvæsenet, på psykiatriske afdelinger (bl.a. over for retspsykiatriske patienter) samt på institutioner for psykisk udviklingshæmmede.

Anstalten ved Herstedvester har oplyst, at lægejournaler vedrørende de indsatte i Anstalten ved Herstedvester, som modtager denne form for medicinsk behandling, beror på Anstalten ved Herstedvester. Journalerne indeholder alle de oplysninger, der er relevante i forbindelse med behandlingen af de pågældende patienter.

Justitsministeriet har, for så vidt angår Anstalten ved Herstedvester, oplyst, at såfremt der opstår behov for en bearbejdning af de resultater, der opnås ved den medicinske behandling, vil der kunne gives adgang til disse journaler i overensstemmelse med de almindelige regler for adgang til fortrolige oplysninger i forskningsøjemed. Justitsministeriet finder derfor ikke, at der er behov for at etablere en central registrering af brug af medicin til fjernelse af seksualdriften.

For patienter, som behandles i sygehusvæsenet, opbevares lægejournalerne tilsvarende på sygehuset. Også for disse journaler gælder, at der vil kunne gives adgang til journalerne i overensstemmelse med de almindelige regler for adgang til fortrolige oplysninger i forskningsøjemed. Det er derfor også min opfattelse, at der ikke vil være behov for at etablere den ovenfor nævnte centrale registrering.

Spørgsmål nr. 44:

Har ministeren overvejet at etablere et forum bestående af fagfolk og lægfolk, der får til opgave at følge den konkrete brug af medicin til fjernelse af seksuel drift?

Svar:

Anstalten ved Herstedvester har oplyst, at man betragter medicinsk fjernelse af seksualdriften som en meget indgribende behandling. Derfor kan meget tale for, at f.eks. Retslægerådet godkender behandlingen af indsatte i kriminalforsorgen.

Anstalten finder, at det vil være mere relevant at forespørge Retslægerådet end et forum bestående af andre fagfolk og lægfolk.

Justitsministeriet har oplyst, at man der deler anstaltens opfattelse og i forbindelse med tidligere besvarelser af spørgsmål fra Retsudvalget har tilkendegivet, at man er indstillet på at overveje, om der bør gennemføres en ordning, hvorefter iværksættelse af behandling med kvsdriftsdæmpende medicin forelægges for eksempel Retslægerådet til udtalelse. Justitsministeriet har i den forbindelse henvist til besvarelsen af spørgsmål nr. 15 vedrørende L 12. Justitsministeriet har endvidere oplyst, at man fortsat ikke finder anledning til at indføre anden særlig, ekstern kontrol med behandlingen.

Jeg kan tilslutte mig den af Anstalten ved Herstedvester og Justitsministeriet fremsatte opfattelse.

Spørgsmål:

Udvalget udbeder sig – i 70 eksemplarer – ministerens kommentar til henvendelsen af 31. januar 1997 fra A, jf. bilag 44.

Svar:

Opmærksomheden henledes på, at besvarelsen indeholder fortrolige oplysninger om enkeltpersoner.

Henvendelsen fra A vedrører overførsel af hendes bror, B, til Anstalten ved Herstedvester.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har om sagens forløb oplyst, at Højesteret den . . . 1996 dømte B til forvaring.

Direktoratet havde under den pågældendes varetægtsfængsling modtaget en ansøgning fra Kriminalforsorgens lokalkontor i X om betalingstilsagn for og tilladelse til, at B påbegyndte behandlinger hos psykolog C.

Den . . . 1996 anmodede direktoratet dets psykiatriske konsulent om en udtalelse om spørgsmålet om behandling.

Den . . . 1996 afgav Direktoratet for Kriminalforsorgens psykiatriske konsulent en udtalelse, hvori han tilrådede, at B påbegyndte afsoningen i Anstalten ved Herstedvester, uanset den pågældendes modvilje mod at opholde sig i anstalten.

Den psykiatriske konsulent anførte, at B ikke tidligere havde været motiveret for behandling, og der var således ikke umiddelbart noget grundlag for et fornyet forsøg på psykoterapeutisk behandling, heller ikke hos psykolog C. Den psykiatriske konsulent konkluderede, at det ud fra en behandlingsmæssig betragtning ville være det mest hensigtsmæssige at lade B påbegynde afsoningen i Anstalten ved Herstedvester, således at det løbende kunne vurderes, om den pågældende blev motiveret for en form for behandling.

Personer, der er dømt til forvaring, anbringes i Anstalten ved Herstedvester eller i lukket statsfængsel.

Den . . . 1997 anmodede direktoratet Anstalten ved Herstedvester om en udtalelse om, hvorvidt den pågældende kunne modtages til udståelse af straffen i anstalten. Dette bekræftede Anstalten ved Herstedvester den . . . 1997.

Den . . . 1997 modtog anstalten ved Herstedvester pr. telefax en udtalelse fra fængselslæge D, Y. Fængselslægen anførte, at B formentlig ville være selvmordstruet, hvis han blev anbragt i Anstalten ved Herstedvester. Den . . . 1997 meddelte anstalten direktoratet, at udtalelsen fra fængselslægen ikke ændrede på anstaltens vurdering af, at den pågældende burde udstå straffen i anstalten.

Direktoratet meddelte den . . . 1997 bistandsværgen A, at B skulle udstå straffen i Anstalten i Herstedvester.

Den . . . 1997 meddelte direktoratet A, at direktoratet ikke kunne give tilladelse til eller betalingstilsagn for psykologsamtaler hos en bestemt psykolog, fordi der i Anstalten ved Herstedvester er ansat psykologer, der indgår i behandlingen af de indsatte.

Transporten fra Y til Anstalten ved Herstedvester blev forsinket nogle timer den . . . 1997, idet personalet i Y afventede, at direktoratet havde bekræftet afgørelsen om overførsel af B til Anstalten ved Herstedvester.

Vedrørende bemærkningerne i henvendelsen fra A om reglerne for bistandsværgen kan det oplyses, at der ud over bestemmelserne i straffelovens §§ 71 og 72 alene er fastsat regler af praktisk relevans i den i henvendelsen omtalte bekendtgørelse nr. 32 af 17. januar 1995 om patientrådgivere og bistandsværgen som ændret ved bekendtgørelse nr. 928 af 22. oktober 1996.